

підставі ст. 29 п.п. «а», «б», «в» КК УРСР із конфіскацією особистого майна. «Термін відбування покарання вважати з 14 квітня 1944 року. Вирок остаточний і оскарженню не підлягає» [1, арк. 46].

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. 21 березня 1990 року Президія УРСР, керуючись ст. 391, 393 УПК, задовольнила протест прокурора Кіровоградської області та постановила, що вирок військового трибуналу НКВС Кіровоградської області від 22 липня 1944 року в справі О.М. Іванченко №1303 є незаконним та необґрунтованим, а його дія припиняється за відсутністю складу злочину.

Отже, справа О.М. Іванченко – це типовий зразок фальсифікацій тоталітарного режиму. У більшості випадків свідки подібних справ, як і звинувачені, перебували під жорстоким тиском репресивного апарату і змушені були давати неправдиві свідчення, щоб зберегти не лише своє власне життя та кар'єру, а й долі близьких людей.

Подальша наукова перспектива дослідження полягає в оприлюдненні невідомих раніше архівних матеріалів політичних репресованих Кіровоградщини.

Список використаних джерел

1. Следственное дело № 1303 по обвинению Иванченко Александры Михайловны. *Державний архів Кіровоградської області*. Ф.5097. 51 арк.

УДК 930.2(737.11)(477)

Єлизавета САРОСІЯН

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ МОНЕТИ НА КІРОВОГРАДЩИНІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

*(студентка III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 032 «Історія та археологія», Центральноукраїнський національний технічний університет)
Науковий керівник – доктор історичних наук, професор В. М. Орлик, завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, Центральноукраїнський національний технічний університет*

Анотація. На території сучасної Кіровоградщини зустрічається досить велика кількість знахідок давньогрецьких монет, починаючи з VI ст. до Р.Х і закінчуючи I ст. до Р.Х. Серед різних груп давньогрецьких монет визначне місце займають монети Ольвії. Знахідки давньогрецьких монет на території Кіровоградської області, зокрема в басейні р. Тясмин, які в основному карбувалися в Ольвії, говорить про те, що населення басейну та й усієї Кіровоградської області мало зв'язки з мешканцями грецьких міст Північного Причорномор'я, зокрема Ольвією.

Ключові слова: Кіровоградщина, давньогрецькі монети, нумізматики, Ольвія, Північне Причорномор'я.

Постановка проблеми. Монети, монетні знахідки, монетно-вагові гирьки та інструменти й матеріали для монетного карбування належать до основних нумізматичних джерел. Вивчення цих джерел відіграє важливу роль у різних аспектах, включаючи археологію, історію та економіку. Зокрема, монети можуть бути важливими джерелами інформації для відтворення історичного контексту. Вони дозволяють датувати артефакти та реконструювати економічні та політичні обставини певного періоду [1]. Також можна додати, що монети, зокрема зафіксовані монетні знахідки, певною мірою відображають економічні відносини, торговельні маршрути, а також вплив різних культур на торгівлю. Аналіз монетних знахідок може розкрити деталі про обсяги торгівлі, інфляційні процеси та монетарну політику [9].

Аналіз останніх досліджень. Певні аспекти проблеми знахідок давньогрецьких монет на території Кіровоградщини розкриваються в працях таких вчених, як М. Місльчарек [2], В. Орлик, [3; 5-8], С. Скорий та Р. Зімоверх [10], М. Тупчієнко [11] та

ін. У їхніх працях простежується інформація про знахідки монет різних періодів, а саме від VI ст. до Р.Х. і до I ст. до Р.Х.

Виклад основного матеріалу. Серед комплексу монетних знахідок на території сучасної України, на наше переконання, особливе місце посідає дослідження знахідок давньогрецьких монет на території Кіровоградської області, адже це регіон, який лежить на фронтірі Степу та Лісостепу, регіон, де в добу раннього заліза мешкали представники різних етнічних груп. Такий аналіз через призму історико-географічного районування, зокрема в Південно-Східній, Південно-Західній, Північно-Західній та в Центральній частини області дозволяє виокремити ті частини області, де зосереджено значну частину знахідок давньогрецьких монет.

На території сучасної Кіровоградської області відома досить велика кількість знайдених нумізматичних пам'яток давньогрецького світу, як архаїчного, класичного, так і елліністичного періодів. Окрім монет грецьких полісів Північного та Північно-Західного Причорномор'я, зафіксовані знахідки монет і інших емітентів, які були значно віддалені від Центральної України, навіть золоті та електрові монети.

Проаналізувавши опубліковані праці дослідників, де зафіксовані давньогрецькі монетні знахідки та території Кіровоградщини, можемо зробити висновок, що монети, зокрема Ольвії, були досить поширеними на цій території. Наприклад, знахідки в басейні р. Тясмин, карбованих у IV ст. до Р.Х., вказують на безпосередній зв'язок тогочасного населення із грецькими містами Північно-Західного Причорномор'я. Знахідки монет майже по всій території Кіровоградщини (Північно-Східна частина, Південно-Західна, Північно-Західна та Центральна) можуть свідчити не тільки про зв'язок з Ольвією, а і про товарно-грошові відносини з греками Північного Причорномор'я.

Мешканці мали лише торгові та обмінні операції з містами-колоніями, тобто не переплавляли та не виготовляли з монет інші предмети [4]. Але як виняток, можна сказати про знахідку, яку знайшли поблизу села Жакчик Голованівського району Кіровоградської області. У цьому випадку борисфен, який знайшли, не сприймався в якості монети, оскільки на ній був присутній отвір для кріплення. Такий борисфен міг слугувати в якості прикраси або ж амулета [7]. Зустрічаються також монети інших емітентів, які були значно віддаленими від попередньо зазначених знахідок [2–3; 5–11].

Висновки. Зафіксовані знахідки давньогрецьких монет на території Кіровоградської області, зокрема в басейні р. Тясмин, які в основному карбувалися в Ольвії говорить про те, що населення басейну та й усієї Кіровоградської області мало зв'язки з мешканцями грецьких міст Північного Причорномор'я, зокрема Ольвією. Дослідження знахідок античних монет, зокрема монет VI–I ст. до Р.Х. буде корисним також і в контексті наукового дискурсу щодо існування/неіснування товарно-грошових відносин у варварського населення Українського Правобережного лісостепу.

Список використаних джерел

1. Анохін В.О. Торгівля і грошовий обіг. *Археологія Української РСР*. Т. 2. Київ: Наукова думка, 1971.
2. Mielczarek, M. *Ancient Greek Coins Found in Central, Eastern and Northern Europe*. Wrocław, 1989. 206 p.
3. Орлик В. Діюбол Сатира I (430–390 pp. до н.е.) з півдня Кіровоградщини. *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: тези доповідей II Міжнародної наукової конференції, 13-14 травня 2021 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2021. С. 13–16.*
4. Орлик В. До питання існування грошового обігу на території Дніпровського Правобережного Лісостепу (V–I ст. до н.е.). *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: тези доповідей I міжнародної наукової конференції, 13 травня 2020 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2020, С. 9–13.*

5. Орлик В.М. с. Знахідки античних монет VI–I ст. до н. е в басейні р. Тясмин. *Український нумізматичний щорічник*. Вип.5. Переяслав. 2021. С. 5–44.
6. Орлик В. Знахідки в басейні р. Тясмину мідних монет Ольвії з Деметрою та «істрійським» варіантом міської емблеми. *Український нумізматичний щорічник*. Вип.4. 2020. С. 5–13.
7. Орлик В. Монети Ольвії із Західної частини Кіровоградщини. *Катедра Universum*, 2022. Вип.4, 5–9.
8. Орлик В. Скарб дрібних монет Пантікапею та Гермонасси кінця VI – початку V ст. до РХ з Північно-Східної Кіровоградщини. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. Вип 15. С. 106–121.
9. Pyzyk M. Regional bias in late antique and early medieval coin finds and its effects on data: three case studies. *Український нумізматичний щорічник*. Вип.5. Переяслав. 2021. С. 197–210.
10. Скорый С., Зимовец Р. К проблеме товарно-денежных отношений у населения Восточноевропейской Лесостепи в скифскую эпоху. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Історичні науки*. Вип. 21. Кіровоград, 2014. С. 141–156.
11. Тупчієнко М. Знахідки «борисфенів» на черняхівських поселеннях середнього Побужжя. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 вересня 2020 р.* Кропивницький: ЦНТУ, 2020. С. 25–27.

УДК 949(477.65):373.3'1864/1914'(045)

Андрій КЛОЧЕК

**ЗАПОЧАТКУВАННЯ ЗЕМСЬКОЇ ОСВІТИ В ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОМУ ТА
ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКОМУ ПОВІТАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ**

*(аспірант II курсу третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
факультету історії, бізнес-освіти і права*

Центральноукраїнського державного університету ім. В. Винниченка)

Науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент О.В. Чорний

Анотація. У статті презентовано особливості започаткування земських шкіл, які утворилися внаслідок земської реформи 1864 року. Охарактеризовано специфіку навчання та роботи вчителів у школах Олександрійського та Єлисаветградського повітів Херсонської губернії в другій половині ХІХ століття, вирішення питань матеріального забезпечення цих установ.

Ключові слова: земська реформа, земська освіта, народна школа, початкова освіта.

Постановка проблеми. На початку 60-х років ХІХ століття в Україні було започатковано реформи, метою яких була повна модернізація країни. Старт перетворенням дала відміна кріпосного права 19 лютого 1861 року. З-поміж ряду реформ чільне місце відводилося трансформації діючої системи освіти й перетворення її на таку, яка б сприяла поширенню знань різних верств населення. Зокрема, у контексті земської реформи, яка розпочалася 1864 року, було започатковано створення мережі земських шкіл. Поряд із міністерськими та церковнопарафіяльними навчальними закладами, їхня основна функція полягала в наданні освітніх послуг. У губерніях України земські школи відкривалися за сприяння земств – виборних органів місцевого самоврядування. Часто ініціаторами таких процесів виступали сільські громади, основною метою яких було створення умов для отримання дітьми селян початкової освіти. У вирі цих змін опинилася